

Õiguskantsler

Teie nr

Riigikogu Kantselei
Majanduskomisjon
riigikogu@riigikogu.ee
majanduskomisjon@riigikogu.ee

Meie 15.04.2024 nr 18-2/230780/2402196

Lugupeetud Priit Lomp

Oma 25. märtsi 2024 kirjaga andsite võimaluse esitada konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu ([384 SE](#)) osas täiendava seisukoha hiljemalt 15. aprilliks 2024.

Õiguskantsler on aastate vältel eelnõuga seotud muredele korduvalt tähelepanu juhtinud. Kõige olulisemad küsimused on, kas ja miks meil on vaja uut menetlust ning kuidas on selles isikute põhiõigused tagatud.

Konkurentsijärelevat saab senisest tõhusamalt teha ka siis, kui järelevat tehtaks väärtomenetluse reegleid järgides. Eelnõu juurest puudub siiras analüüs, milles püütaks välja selgitada kumb menetlus – haldusmenetlus või väärtomenetlus – sobiks ECN+ direktiivi ülevõtmiseks viisil, et seeläbi oleks tagatud ka isikute põhiõigused olukorras, kus karistused on väga karmid. Probleemid, millele viidatakse seletuskirjas ja seonduvad nt ettevõtja mõiste või tahtluse ja ettevaatamatuse rakendamisega väärtomenetluses, vajavad lahendamist ka haldusmenetluses. Ühtlasi ei ole me näinud analüüsi, mis arvestaks nende muudatustega, mis on karistusseadustiku üldosasse juba tehtud (juriidilise isiku vastutuse võimalikkus).

Erilist muret on valmistanud kaks küsimust – sõnumisaladuse kaitse ja õigus end mitte süüstada.

Sõnumisaladuse kaitse osas tegi Justiitsministeerium eelnõu sõnastusse muudatused, millega kõrvaldati ilmne vastuolu põhiseadusega. Sisulist probleemi kõrvaldada ei olegi võimalik. PS § 43 lubab sõnumisaladust murda vaid kohtu loal kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks. Konkurentsijärelevamenetlus on haldusmenetlus ning haldusmenetluses ei luba põhiseadus isiku sõnumisaladust murda.

Teine probleem puudutab enese mittesüüstamise privileegi.

Normi sõnastus on praegu parem kui eelnõu eelmises versioonis, st arvestab varasemast enam isiku õigusega enda vastu ütlosti mitte anda. Normi sõnastus annab võimaluse seda põhiseaduspäraselt rakendada, kuid eelnõu seletuskiri (lk 7 jj) viitab siiski soovile enese mittesüüstamise privileegi kasutamist mitte lubada. Oleme eelnõu koostajate tähelepanu juhtinud ka [maksukorralduse seaduse](#) vastavale normile (§ 64) ja sellega seotud praktikale.

Konkreetse eelnõu kontekstis tuleb vastata küsimusele, kas menetlusosalisel on lubatud tugineda enese mittesüüstamise privileegile ka muudele küsimustele vastamisel kui üksnes „*kas te olete toime pannud konkurentsioiguse rikkumise?*“. Kui vastamata võib jätta vaid sellele ühele küsimusele, on enese mittesüüstamise privileeg juriidiliste isikute puhul sisuliselt olematu (vt ka

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

H. Sepp; E. Kergandberg. Põhiseaduse § 22, komm 40. jj– Ü. Madise jt (toim). [Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne](#). 5. vlj., 2020). Kahjuks eelnõu seletuskirja tekst just sellist lahendust praegu toetab.

Vahetult enne Riigikogusse jõudmist muudeti eelnõu nii, et Konkurentsiameti asemel hakkab haldustrahvi määrama halduskohus. Seejuures puuduvad eelnõus selgitused, miks sedavõrd põhimõttelist muudatust vaja on. Halduskohus lahendab peamiselt kaebusi haldusaktide ja toimingute peale. Halduskohtumenetluse seadustikus pole trahvi määramise menetluskorda, mis arvestaks nii haldustrahvide menetluse eripära kui menetlusosaliste õigustega. [Loataotluste menetluskord](#) selleks ei sobi ja asjakohast menetluskorda ei sisalda ka eelnõu. Põhimõtteliselt oleks võimalik ette näha, et halduskohus rakendab haldustrahvi määramisel vääртеomenetluse seadustikku.

Seni kuni eelnõu ei sisalda trahvi määramise menetluskorda, ei ole võimalik veenduda ka eelkirjeldatud muudatuse põhiseaduspärasuses. Kindlasti ei ole õige jätta juba teadaolevad puudused eelnõus kohtupraktika parandada ja sisustada. Menetlusosaliste seisukohalt tooks seesugune lahendus kaasa ettenähtamatu kohtumenetluse korra.

Veel tuleb arvesse võtta, et tõenäoliselt saab see menetluskord eeskujuks edaspidi haldustrahvide laiendamisele teistesse valdkondadesse (vt nt [„Kilvar Kessler Riigikogu istungil: on aeg võtta kasutusele Euroopas töötavad lahendused“](#)), mistõttu tuleb kõik põhimõttelised otsused selle eelnõu puhul eriti hoolikalt läbi mõelda ja eelnõus selgelt väljendada. Näiteks peaks olema kahtlusteta selge, milline on enese mittesüstamise privileegile tuginemise ulatus ja kas see on kooskõlas meie põhiseadusega. Samuti see, kuidas täpselt hakkab toimima haldustrahvi vaidlustamisel kohtumenetlus.

Seaduse edaspidise rakendamise seisukohalt on oluline ka see, et eelnõu seletuskiri oleks ühemõtteliselt selge küsimuses, milline on eelnõu koostajate arvates PS § 22 ja § 43 sisu ning kuidas nende sätete valguses seadust rakendada tuleb. Samuti see, kas eelnõu vastab põhiseadusele või kuulub kohaldamisele Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seadus ja Riigikogu peaks kaaluma Riigikohtult arvamuse küsimist vastavalt [põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse](#) §-le 7¹. Ühtlasi on selged seisukohad nendes küsimustes olulised Riigikogu liikmetele, kes peavad otsustama seaduse vastuvõtmise.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Karolin Soo 693 8410 Karolin.Soo@oiguskantsler.ee
Evelin Lopman 693 8431 Evelin.Lopman@oiguskantsler.ee
Ivika Nõukas 693 4819 Ivika.Nõukas@oiguskantsler.ee